

Єрахторіна О.М.

*кандидат філософських наук,
асистент кафедри культурології,*

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМА САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У НАУКОВІЙ РЕФЛЕКСІЇ

Самовдосконалення особистості, на наш погляд, – питання надзвичайно актуальне у сучасних умовах, адже Україна на шляху переходу до суспільства сталого розвитку опинилася в тенетах, зокрема, духовної кризи, коли минулі цінності зруйнувалися як несправжні, а нові ще не виробилися як сталі. В таких умовах людина може орієнтуватися не на «модус буття», за словами Е. Фромма, а на «модус володіння», сприймаючи себе та інших як ринковий соціальний характер, коли потрібно себе що вигідніше продати, а інших можна використовувати.

Повноцінному розвитку українського суспільства і самовдосконаленню особистості на етапі переходу до ринкового може сприяти впровадження у життя групово-кооперативної системи цінностей, в парадигмі якої особистість розглядається як представник всього людського роду, Всесвіту і певного суспільного ладу одночасно. В її основу покладено усвідомлення гуманістичних духовних цінностей, гуманістичної мети людської життєдіяльності як базису для подальшого функціонування суспільства та його складових. Повноцінна реалізація такої ціннісної системи при одночасному поступовому вирішенні проблем матеріально-економічної та соціально-духовної сфер українського суспільства у глобалізованому світі третього тисячоліття надає йому зокрема і людству взагалі можливості виходу із кризи людського існування, чи антропологічної кризи.

Нам видається можливим розглядати самовдосконалення особистості як найвищу форму усвідомленого саморозвитку особистості, специфічний вид її суб'єктно-об'єктної активності, що виявляється у постійному прагненні особистості довести свій розвиток до межі, що відповідає загальнолюдським, гуманістичним цінностям; як одну із сутнісних сил розвитку духовного потенціалу людини, намагання і здатність особистості служити іншим людям, своєму народу, людству.

На початок XXI сторіччя у вивченні усвідомлених форм саморозвитку особистості, у тому числі самовдосконалення, сформувалося декілька підходів:

– загальнонауковий, загальнофілософський, що передбачає розгляд саморозвитку за допомогою загальнонаукових методів, диференціацію поняття, виявляє його сутність і зміст. У межах цього напрямку можна також виділити філософсько-антропологічний, філософсько-епістемологічний, філософсько-аксіологічний та інший аспекти;

– філософсько-соціологічний, що передбачає аналіз взаємозв'язків самовиховання (самовдосконалення) із різними соціальними явищами –

насамперед його взаємодію із соціальним середовищем, вихованням, різними феноменами особистісного порядку;

– філософсько-культурологічний, запропонований у працях В.Ф. Тертичної, що передбачає розгляд усвідомлених форм саморозвитку з точки зору функціонування у сфері культури, оскільки самовдосконалення особистості – не абстрактне явище, а процес, що існує й реалізує себе у різних культурно-історичних просторах;

– філософсько-етичний (праці Т.М. Афанасьєвої, І.А. Донцова, Л.І. Ігнатівського, Л.М. Когана, В.О. Лозового, М.Ф. Макаря, Л.М. Сідак, О.С. Соїної, І.В. Степаненко, О.М. Степанченка, Д.С. Шимановського, І.П. Шкуро та інших авторів). У межах цього підходу увага акцентується на самоформуванні власне моральнісних якостей особистості, насамперед таких, як чесність, порядність, скромність, правдивість, моральна чистота, доброта, безкорисливість, милосердя, здатність до морального резонансу, вірність моральним принципам, любов до людей. Ці якості становлять моральнісне начало у людині, її моральний стрижень. Моральність – родова риса людини, спосіб її духовного буття. Руйнація моральнісного начала у людині – це її самознищення;

– психолого-педагогічний (праці В.А. Сухомлинського, О.І. Кочетова, а також Р.С. Гариф'янова, Л.М. Гордєєвої, П.В. Каптерєва, М.Г. Тайчинова та інших дослідників). В останні роки цей підхід набув неабиякого поширення серед науковців та практиків (праці С. Я Гачкало, О. Дадака, Н.К. Орішко, Н. Усімбаєвої тощо);

– релігійно-богословський. Особистісному самовдосконаленню особливе місце відводять всі світові релігії. У православній традиції самовдосконалення розкривається у творах та прикладами власного життя св. Феофана Затворника, св. мученика Лукіана, св. отця Василя Великого, Григорія Назіанзіна, Іоанна Златоуста. Представники цього напрямку дають можливість виділяти особливий тип слав'янської традиції самовдосконалення, що пов'язаний з посиленням, порівняно із візантійською аскетичною традицією, євангельського елемента, де головний акцент робиться на дієвій любові, на служінні людям.

Таким чином, аналіз наявної літератури, присвяченої проблемі самовдосконалення особистості, свідчить про те, що не всі її аспекти у достатньому ступені досліджені, явище самовдосконалення як самостійна філософська категорія ще не набуло свого повного, системного осмислення. Залишається низка питань, що потребують осмислення, серед них такі: 1) виявлення особливої природи самовдосконалення, його сутності та змісту в сучасних умовах і на цій основі – 2) визначення його місця серед інших процесів саморозвитку особистості; 3) обґрунтування основних детермінант самовдосконалення особистості; 4) розкриття змісту понять «індивідуальна стратегія», «біографічний проект» і виявлення залежності стратегій, спрямованості самовдосконалення особистості від цінностей суспільства, рівня розвитку культури особистості; 5) демонстрація основних стратегій та моделей самовдосконалення особистості у сучасному українському суспільстві.

Вирішення зазначених питань можливе, коли самовдосконалення досліджується як філософсько-антропологічний феномен. При цьому, однак, особливості становлення інформаційної цивілізації визначають той факт, що самовдосконалення особистості – це не тільки антропологічна проблема, яка залежить від конкретної особистості, рівня її духовного розвитку і саморозвитку, – сьогодні це важлива соціальна проблема, яка чекає на адекватне осмислення і практичну соціальну реалізацію.

Кісіль М. В.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Ефективна підготовка конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях, як цього вимагає Закон України «Про вищу освіту», можлива лише за умови функціонування якісної системи вищої освіти. Забезпечити якість вищої освіти – означає створити і розвивати систему, засоби та механізми (розроблені й впроваджені на внутрішньому й зовнішньому рівнях) для забезпечення гарантії того, що якість середовища, процесів і результатів у вищому навчальному закладі відповідають стандартам, узгодженим державним, суспільним й особистим інтересам, постійно аналізуються і безперервно вдосконалюються [1].

Якість процесів поряд із якістю середовища та результатів виступає ключовим елементом забезпечення ефективного функціонування системи вищої освіти. У свою чергу двома фундаментальними освітніми процесами виступають навчання та викладання, що у діалектичній єдності відображають сутність діяльності основних суб'єктів освітнього процесу: студента і викладача. Діяльність викладача – це висококваліфікована розумова праця, у якій органічно поєднані знання та ерудиція вченого і мистецтво педагога, висока культура та інтелектуальна, моральна зрілість, усвідомлення обов'язку і почуття відповідальності.

В умовах входження України до спільного європейського простору актуальним є дослідження європейського контексту такої важливої складової забезпечення якості вищої освіти, як викладання. Оскільки на європейському просторі відсутня єдина система забезпечення якості вищої освіти, і тому в кожній країні існують свої особливості в підходах до забезпечення й оцінки якості вищої освіти, ми обрали предметом аналізу один з найбільш